

Länsstyrelsen Skåne
205 15 Malmö

skane@lansstyrelsen.se

Begäran om återkallande av tillstånd för NCC Industry att bedriva täktverksamhet på fastigheten Hardeberga 2:32 m.fl. i S. Sandby, Lunds kommun, lämnat i mål nr M 375-01

Anhållan

Lunds Naturskyddsförening anhåller om att länsstyrelsen hos Mark- och miljödomstolen begär, med stöd av 24 kap. 3 § Miljöbalken, att domstolen återkallar NCC Industrys tillstånd, mål nr M 375-01, meddelat 2003-06-12, att bedriva täkt- och vattenverksamhet i S. Sandby och förbjuder fortsatt täktverksamhet. Skälet är att pågående och kommande verksamhet skadar Natura 2000-området Måryd-Hällestad (SEO430026) på ett irreversibelt sätt. Föreningen begär också att NCC ska åläggas att reparera de skador som bolagets verksamhet har givit upphov till. Det är inte skäligt att dessa skador ska repareras av skattebetalarna.

Bakgrund

Lunds Naturskyddsförening ansökte med stöd av Århuskonventionen hos Mark- och miljödomstolen i mål M 872-19 om att ovanstående tillstånd skulle återkallas. Domstolen avslog 2019-04-23 föreningens begäran eftersom 24 kap 11 § miljöbalken inte ger föreningen rätt att initiera ett återkallande och eftersom det finns andra sätt att uppnå detta syfte. Som skäl anger domstolen följande. "Detta kan ske genom att föreningen hos t.ex. länsstyrelsen begär att tillståndet ska återkallas, verksamheten förbjudas eller föreläggande om återställande av skador."

Lunds Naturskyddsförening överklagade talerätsbeslutet hos Mark- och miljööverdomstolen i mål M 5727-19. Domstolen avslog föreningens begäran 2019-08-30.

Täkttillstånd

Gällande täkttillstånd har inte prövats enligt Miljöbalken 24 kap. 3 § och följer inte Högsta Domstolens prejudicerande dom 2013-06-18 i mål T 3158-12 (planerat kalkbrott i Bunge-området på norra Gotland) om hur domstolen ska förvissa sig om att risk för skada på ett Natura 2000-område inte uppkommer. När Mark- och miljödomstolen fattade beslut i NCC-ärendet 2013-08-15 valde man att bortse

från HD:s dom, särskilt domskäl nr 7 - 12, vilket är anmärkningsvärt. Även punkt 1 i samma balkparagraf är tillämplig.

Skrylleområdet

Området omfattar ett tiotal naturreservat och en nationalpark. Skryllegården är en central samlingsplats för detta omistliga natur- och rekreationsområde, som årligen attraherar cirka en miljon besökare och som används av olika skolor i stor omfattning. Området är av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Strax norr om och vid infarten till Skryllegården ligger Skrylletäkten med brytvärd bergmaterial av riksintresse. I direkt anslutning till täkten ligger Natura 2000-området Måryd-Hällestad, där Måryds naturreservat ingår, och Skrylle naturreservat. Kommunfullmäktige i Lunds kommun antog 2018-10-11 en ny översiktsplan, där täkten inte finns kvar. Planbeslutet är överklagat, men inte pga. täkten.

Skador

Skyddet av Natura 2000-områden ska prioriteras enligt 27 kap. Miljöbalken. Bevarandeplanen för Måryd-Hällestad visar att biotoper (t.ex. 6270 i Natura 2000) i närheten av täkten inte uppfyller kraven på gynnsam bevarandestatus, helt eller delvis. Det gäller såväl planen från 2018-12-20 som den från 2010-11-03. Under dessa åtta år har skadorna ökat. Numera är alla naturliga klarvattenytor och källor liksom biotopen och naturtypen rikkärr (7230) försvunna. All flytbladsvegetation i vattnen, och vattenberoende rikkärrsindikatorer som majviva m.fl. är borta. Den starkt hotade (EN i Rödlistan) vattenberoende kärllväxten kustgentiana sågs tillfälligt 2017 efter några års bortavaro. Fram till för sju år sedan sågs arten ofta i hundratal. Flera mossor är också på väg att försvinna från området. Ovanstående uppgifter om vegetation m.m. har Naturskyddsföreningen inte kunnat hitta i handlingar från NCC. Därför har det inte varit möjligt för domstolen att förvissa sig om att skador inte uppkommit på Natura 2000-området. Bolaget talar nästan bara om växter i den bäckfåra som man själv använder sig av.

Skadorna orsakas till allra största delen av att 700 000 m³ grund- och ytvatten årligen rinner in i täkten. Flödet motsvarar mer än en kubikmeter vatten per minut. Inläckaget har pågått i minst 40 år och har ökat i takt med att brottet utvidgats. Vattnet kommer till största delen från Natura 2000-området eftersom det rinner längs med diabasgångarna i området. Att en så omfattande och länge pågående dränering inte skulle få negativa följder för Natura 2000-området är uteslutet.

Som resultat av uttorkningen uppkommer irreversibla vegetationsförändringar i alla vattenberoende vegetationstyper. Avsänkningen får till följd att endast växter med djupa rötter överlever och att frön i regel inte kan gro. Frön behöver vatten i markytan för att kunna gro, men bolaget har inte redovisat någon karta som visar vilket område som omfattas av en grundvattensänkning på mindre än 30 cm. Ett par markägare har dock intygat att de sedan många år behöver köra

vatten till sina betesdjur och att betet på vissa marker är så klent att bete inte längre lönar sig. Det inläckande grundvattnet pumpas visserligen tillbaka till Natura 2000-området men det leds vidare i en smal bäck så att det inte kommer de uttorkade kärren och källorna eller övriga uttorkade biotoper tillgodo. Kärren och övriga vattenberoende naturtyper var mer eller mindre snustorra under somrarna 2018 och 2019. Både ovan nämnda kärr i Natura 2000-området och Bergkvistska brottet har vattenkontakt med stenbrottet i Skrylle, vilket NCC har ifrågasatt. Rik- och majvivekärren, ett medelrikkärr, och den intilliggande källan hyser eller har hyst kalkkrävande kärllväxter och mossor. Ovanstående uppgifter verifieras i länsstyrelse-rapporten Skånes rikkärr – våra blomstrande våtmarker.

Kalk har inte upptäckts någon annanstans i vare sig Natura 2000-området eller stenbrottet. Likväl finns det kalk i det vatten som pumpas upp från brottet, eftersom det finns kalkkrävande mossor och kransalger där det uppumpade vattnet släpps ut i Natura 2000-området flera hundra meter väster om kärren och källan. Av de bergarter som finns i området är det bara diabas som innehåller kalk.

Romeleåsen är en bergshorst som har bildats genom att smält berg underifrån tryckt sig upp genom befintlig jordskorpa. En sådan uppträngning kan inte ske utan att jordskorpan spricker. NCC delar denna vetenskapligt välkända uppfattning. NCC har dock hävdats att det inte finns några sprickor just där bolaget har sin verksamhet och har tillbakavisat alla påståenden om detta, t.ex. inför domen 2013-08-15. Vid senare samråd har bolagets konsult Sweco visat en karta, daterad 2015-03-04, där en stor mängd sprickzoner och diabasgångar är inritade i detalj, se bilaga. Diabasgångarna syns även på SGUs berggrundskarta 2C Malmö NO från 2001.

Diabasen är inte genomsläpplig för vatten. Eftersom diabasen ofta inte fyller hela sprickan, rinner vattnet längs med sprickorna. Dessa sprickor var kända redan 2013, särskilt som det i decennier sprutat ut vatten ner till brottet från den brant som vetter mot Natura 2000-området. Så sent som vid Mark- och miljödomstolens syn 2017-10-31 förnekade NCC att dessa sprickzoner skulle vara vattenförande, fastän utflödet av vatten till stenbrottet syntes på Google Maps samma dag och långt tidigare.

Dessutom ser man att sprickorna går rakt ovanför de uttorkade källorna och det försvunna rikkärret samt skär igenom Bergkvistska brottet (som användes som kvartsitbrott innan Skrylletäkten växte till sig) om man lägger olika kartor ovanpå varandra. Detta framgår också av ovan nämnda berggrundskarta. Dessa saknade och ofullständiga uppgifter gör det möjligt för domstolen att även tillämpa Miljöbalken 24 kap. 3 § punkt 1, eftersom bolagets uppgifter alltför ofta varit svävande och vilseledande. Kravet i denna punkt emanerar från ovan nämnda HD-dom och EU-domstolens dom i det s.k. Waddenzee-målet (C127/02), där domstolen, kortfattat uttryckt, kräver att alla beslut om påverkan på ett

Natura 2000-område ska baseras på bästa möjliga naturvetenskapliga information. Ovanstående exempel visar att domstolarnas krav är långtifrån uppfyllda i detta mål. Även EU-domstolens dom i mål C-240/09 (den slovakiska brunbjörnen) är tillämpligt här.

Mark- och miljööverdomstolen meddelade 2018-09-11 dom i målen om Nordkalk AB:s, mål nr M 5431-14, och SMA Mineral AB:s, mål nr M 5375-14, ansökningar om tillstånd till täktverksamhet på Gotland. Domarna innebär att de av mark- och miljödomstolen lämnade tillstånden upphävs och att bolagens ansökningar om tillstånd till täktverksamhet avslås. Prövningen i Mark- och miljööverdomstolen har i huvudsak handlat om täkternas påverkan på Natura 2000-området Bästeträsk. Texten i avsnittet ovan är hämtad från ett pressmeddelande från Mark- och miljööverdomstolen 2018-09-11.

Efterbehandling

Under 1980-talet träffades ett avtal mellan NCC och Skryllegården om att Bergkvistska brottet skulle omvandlas till badsjö. Efter många försök tvingades man inse att brottet inte kunde hålla tillräckligt med vatten eftersom detta försvann genom sprickor ner till NCCs brott. Länsstyrelsen, Lunds kommun m.fl. ifrågasätter i skriften "Skrylleområdet. Utveckling av ett natur- och rekreationsområde" från 1997 att NCCs planer på att skapa en badsjö är realistiska, när den nuvarande täkten inte längre kan användas. Vattnet gör mycket mera naturnytta om det kan tillföras Natura 2000-området på ett sådant sätt att utarmningen av olika naturtyper och artutrotningen hejdas. Vattnet får dock inte innehålla så höga nitrathalter som idag för då kommer bredkaveldun att breda ut sig på övriga arters bekostnad. Denna art bildar redan två meter höga och mycket täta bestånd längs stora delar av den konstgjorda bäck som leder bort bolagets uppumpade vatten, men bara längs denna bäck.

För Lunds Naturskyddsförening

Tomas Björnsson, ordförande

Epost: cicero@rtb.se

Bilaga 1

